

W Y T Y C Z N E
DO TWORZENIA STUDIÓW
ORAZ PROJEKTOWANIA I MODYFIKACJI PROGRAMÓW STUDIÓW
na Politechnice Bydgoskiej
im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich

I. POSTANOWIENIA OGÓLNE

1. Niniejsze wytyczne uwzględniają systemy pojęciowe wynikające z ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (PSWiN) oraz ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. *o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji* (ZSK).
2. Definicje wybranych pojęć zaprezentowano w poniższej tabeli:

1.	Polska Rama Kwalifikacji (PRK)	opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom europejskich ram kwalifikacji, o których mowa w załączniku II do zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, sformułowany za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach, ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych
2.	Ogólne charakterystyki efektów uczenia się	obejmują: – uniwersalne charakterystyki I stopnia (określone załącznikiem do ZSK) – charakterystyki II stopnia stanowiące rozwinięcie charakterystyk I stopnia (dla poziomów 6-8 właściwych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego zostały określone załącznikiem do rozporządzenia MNiSW z dnia 14 listopada 2018 r.)
3.	Efekty uczenia się	wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się
4.	Kierunkowe efekty uczenia się	efekty uczenia się zdefiniowane dla danego kierunku studiów, poziomu i profilu, jako element programu studiów ustalone przez Senat, po zaopiniowaniu przez samorząd studentów, uwzględniające uniwersalne charakterystyki I stopnia oraz charakterystyki II stopnia dla właściwego poziomu PRK (odpowiednio: 6 lub 7)
5.	Plan studiów	element programu studiów zawierający nazwy przedmiotów / zajęć, czas ich realizacji (semestr), formy prowadzenia zajęć i ich wymiar godzinowy, pkt. ECTS
6.	Profil ogólno-akademicki	profil, na którym ponad połowa pkt. ECTS jest przypisana zajęciom związanym z prowadzoną w uczelni działalnością naukową
7.	Profil praktyczny	profil, na którym ponad połowa pkt. ECTS jest przypisana zajęciom kształtującym umiejętności praktyczne
8.	Standard kształcenia	zbiór reguł i wymagań w zakresie kształcenia dotyczących sposobu organizacji kształcenia, osób prowadzących to kształcenia, ogólnych i szczegółowych efektów uczenia się, a także sposobu weryfikacji osiągniętych efektów uczenia się
9.	Kwalifikacja	zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący;
10.	Kwalifikacje pełne	kwalifikacje, które są nadawane wyłącznie w ramach systemu oświaty po ukończeniu określonych etapów kształcenia oraz w ramach systemu

		szkolnictwa wyższego i nauki po ukończeniu kształcenia specjalistycznego, studiów I stopnia, studiów II stopnia i jednolitych studiów magisterskich oraz po uzyskaniu stopnia doktora w rozumieniu PSWiN
11.	Poziom kształcenia	studia I lub II stopnia, jednolite studia magisterskie
12.	Poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji	zakres i stopień złożoności wymaganych efektów uczenia się dla kwalifikacji danego poziomu, sformułowanych za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się
13.	Forma studiów	studia stacjonarne lub niestacjonarne
14.	Studia stacjonarne	studia, w ramach których co najmniej połowa pkt. ECTS objętych programem studiów jest uzyskiwana w ramach zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów
15.	Studia niestacjonarne	studia, w ramach których mniej niż połowa pkt. ECTS objętych programem studiów może być uzyskiwana z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia, przy czym liczba godzin zajęć dydaktycznych w planie studiów jest nie mniejsza niż 60% ogólnej liczby godzin realizowanych na studiach stacjonarnych tego samego kierunku, poziomu i profilu
16.	program Sylabus	narzędzie informatyczne wspierające proces projektowania, modyfikowania, analizowania i zarządzania programami studiów
17.	plik migracyjny programu Sylabus	plik, w którym opisywane są kluczowe elementy projektowanego programu studiów, w szczególności kierunkowe efekty uczenia się oraz przedmioty, wykorzystywany do masowego importu danych dla nowo tworzonych programów studiów oraz do masowego przekształcenia / tworzenia dużych komponentów istniejącego programu studiów np. tworzenia planu dla nowej formy studiów.

II. STRUKTURA PROGRAMU STUDIÓW

1. Studia są prowadzone na danym kierunku, poziomie i profilu na podstawie programu studiów, który określa:
 - a) efekty uczenia się,
 - b) opis procesu prowadzącego do uzyskania efektów uczenia się,
 - c) liczbę punktów ECTS przypisanych do zajęć.
2. Program studiów określa w szczególności:
 - a) formę lub formy studiów (studia stacjonarne lub niestacjonarne),
 - b) liczbę semestrów i liczbę pkt. ECTS konieczną do ukończenia studiów na danym poziomie,
 - c) tytuł zawodowy nadawany absolwentom,
 - d) zajęcia lub grupy zajęć, niezależnie od formy ich prowadzenia wraz z przypisaniem do nich efektów uczenia się i treści programowych zapewniających uzyskanie tych efektów,
 - e) łączną liczbę godzin zajęć,
 - f) sposoby weryfikacji i oceny efektów uczenia się osiągniętych przez studenta w trakcie całego cyklu kształcenia,
 - g) łączną liczbę pkt. ECTS jaką student musi uzyskać w ramach zajęć prowadzonych z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia,

- h) liczbę pkt. ECTS, którą student musi uzyskać w ramach zajęć z dziedziny nauk humanistycznych lub nauk społecznych (nie mniejszą niż 5 pkt. ECTS),
 - i) wymiar, zasady, formę odbywania praktyk zawodowych oraz liczbę pkt. ECTS, którą student musi uzyskać w ramach praktyk (niewymagane w przypadku studiów II stopnia o profilu ogólnoakademickim).
3. Program studiów prowadzonych w formie stacjonarnej i niestacjonarnej zapewnia uzyskanie takich samych efektów uczenia się.
 4. Kierunek studiów przyporządkowuje się do co najmniej 1 dyscypliny naukowej / artystycznej.
 5. Program studiów dla kierunku przyporządkowanego do więcej niż jednej dyscypliny określa dla każdej z tych dyscyplin procentowy udział liczby pkt. ECTS w liczbie pkt. ECTS koniecznej do ukończenia studiów, ze wskazaniem dyscypliny wiodącej, w ramach której będzie uzyskiwana ponad połowa efektów uczenia się.
 6. Dokumentacja programu studiów dla danego kierunku, poziomu i profilu obejmuje opis efektów uczenia się oraz plan studiów i karty przedmiotów (sylabusy).
 7. Projekt programu studiów, w tym efektów uczenia się dla danego kierunku, poziomu i profilu przygotowuje dziekan.
 8. Dziekan w dbałości o jakość kształcenia może powierzyć zadanie, o którym mowa w pkt. II.7 radzie programowej kierunku studiów lub zespołowi składającemu się z nauczycieli akademickich będących potencjalnymi członkami rady programowej projektowanych studiów oraz samorządu studenckiego, organizacji zawodowych i instytucji publicznych, absolwentów oraz pracodawców. W przypadku studiów o profilu praktycznym pożądany jest udział innych osób przewidywanych do prowadzenia zajęcia na kierunku, posiadających znaczne doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią pozwalające na prawidłową realizację programu studiów.
 9. Prodziekan ds. kształcenia i spraw studenckich pod nadzorem dziekana wydziału koordynuje działaniami rad programowych związanymi z projektowaniem / modyfikacją programów studiów.
 10. Program studiów zaopiniowany przez samorząd studentów przekazywany jest przez dziekana za pośrednictwem właściwego prorektora (odpowiednio załączniki nr 6a – 8b). Program studiów podlega następnie ustaleniu przez Senat.
 11. Dokumentacja programu studiów po zaopiniowaniu przez samorząd studentów oraz ustaleniu przez Senat jest przechowywana i archiwizowana przez wydział prowadzący studia.

III. EFEKTY UCZENIA SIĘ

1. Opis zakładanych efektów uczenia się dla kierunku studiów, poziomu i profilu uwzględnia uniwersalne charakterystyki I stopnia określone w ZSK oraz charakterystyki II stopnia określone rozporządzeniem MNiSW z dnia 14 listopada 2018 r.:
 - a) dla kwalifikacji na poziomie 6 PRK – w przypadku studiów I stopnia,
 - b) dla kwalifikacji na poziomie 7 PRK – w przypadku studiów II stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich.
2. Opis zakładanych efektów uczenia się zawiera również efekty uczenia się w zakresie znajomości języka obcego - w przypadku studiów I stopnia - na poziomie B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego, a w przypadku studiów II stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich – na poziomie B2+.

3. Efekty uczenia się dla studiów kończących się uzyskaniem tytułu zawodowego inżyniera lub magistra inżyniera zawierają również pełny zakres efektów dla studiów, umożliwiających uzyskanie kompetencji inżynierskich zawartych w charakterystykach II stopnia określonych rozporządzeniem MNiSW z dnia 14 listopada 2018 r.
4. Projektując opis efektów uczenia się dla danego kierunku, poziomu i profilu należy uwzględnić:
 - a) uniwersalną charakterystykę I stopnia poziomu 6 PRK (studia I stopnia) albo 7 PRK (studia II stopnia oraz jednolite studia magisterskie), określoną załącznikiem do ZSK,
 - b) efekty uczenia się ujęte w charakterystyce II stopnia odpowiednio dla poziomu 6 albo 7 PRK, określone rozporządzeniem MNiSW z dnia 14 listopada 2018 r.:
 - dla każdego kierunku studiów – w pełnym zakresie charakterystyki dla kwalifikacji odpowiednio na poziomie 6 lub 7 PRK (część I załącznika do rozporządzenia),
 - w przypadku studiów z dziedziny sztuki – odpowiednie charakterystyki dla kwalifikacji z tej dziedziny (część II załącznika do rozporządzenia),
 - w przypadku studiów kończących się nadaniem tytułu zawodowego inż. lub mgr inż. – w pełnym zakresie charakterystyki dla kwalifikacji obejmujących kompetencje inżynierskie (część III załącznika do rozporządzenia).
5. Dla studiów na danym kierunku, poziomie i profilu sporządza się zakładane efekty uczenia się we wszystkich kategoriach (wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne), dla studiów I stopnia oraz jednolitych magisterskich zaleca się zdefiniowanie około 30 efektów, a dla studiów II stopnia około 20 efektów w proporcji poszczególnych kategorii 2:2:1 (zał. nr 1).
6. Zaleca się definiowanie nie mniej niż 4 efektów ucznia się dla przedmiotu / zajęć, w tym minimum 1 efektu w kategorii wiedza, przy czym nie wszystkie pozostałe kategorie efektów muszą być zawsze użyte.
7. Efekty uczenia się należy przedstawiać dla zastosowanych form zajęć łącznie.
8. Wydział prowadzący studia dokumentuje osiągnięcie przez każdego studenta wszystkich zakładanych efektów uczenia się określonych przez Senat odpowiednio dla danego kierunku, poziomu i profilu oraz realizowanej specjalności.
9. W celu sprawdzenia i potwierdzenia właściwego doboru przedmiotów do realizacji wszystkich efektów uczenia się rada programowa kierunku studiów wykorzystuje matrycę efektów uczenia się generowaną z programu Sylabus odrębnie dla każdego planu studiów.
10. Zakładane efekty uczenia się dla określonego kierunku, poziomu i profilu, jako składowa programu studiów podlegają zaopiniowaniu przez samorząd studentów oraz ustaleniu przez Senat.

IV. OPIS PROCESU PROWADZĄCEGO DO UZYSKANIA EFEKTÓW UCZENIA SIĘ ORAZ PUNKTY ECTS

1. Czas trwania studiów oraz liczba pkt. ECTS niezbędna do ukończenia studiów na danym poziomie wynika z art. 65 ust. 1. oraz art. 76 ust. 1. PSWiN.
2. Czas trwania studiów (liczbę semestrów), łączną liczbę pkt. ECTS dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych oraz maksymalną liczbę godzin zajęć dydaktycznych dla studiów stacjonarnych na powołanych kierunkach studiów określa załącznik nr 9.
3. Całkowita liczba pkt. ECTS przewidzianych planem studiów niestacjonarnych jest równa liczbie punktów przewidzianych planem studiów stacjonarnych tego samego kierunku.
4. Zgodnie z ogólną metodologią przydzielania punktów 1 pkt. ECTS odpowiada efektom uczenia się, które wymagają od studenta średnio 25-30 godzin pracy, uwzględniając

- godziny przypadające na zajęcia dydaktyczne realizowane zgodnie z planem studiów oraz indywidualną pracę studenta, przy czym nie stosuje się ułamkowej liczby pkt. ECTS.
5. Projektując / modyfikując program studiów należy bezwzględnie przestrzegać ogólnej metodologii przydzielania pkt. ECTS poszczególnym przedmiotom / zajęciom, o której mowa w pkt. IV.4.
 6. Liczba pkt. ECTS nie zależy od uzyskanej oceny, a warunkiem ich przyznania jest spełnienie przez studenta wymagań dotyczących uzyskania zakładanych efektów uczenia się potwierdzonych zaliczeniem zajęć lub praktyk zawodowych.
 7. Z wyjątkiem studiów realizowanych wg standardów kształcenia liczba pkt. ECTS przypisanych przedmiotom/ zajęciom przewidzianym w planie studiów stacjonarnych zawiera się w przedziale 28-32 w semestrze.
 8. Liczba egzaminów w jednej sesji egzaminacyjnej nie może przekraczać czterech, a na Wydziale Medycznym sześciu.
 9. Program studiów musi umożliwić studentowi wybór zajęć, którym przypisano pkt. ECTS w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby pkt. ECTS niezbędnej do ukończenia studiów.
 10. Grupom zajęć specjalnościowych (modułom specjalnościowym) na danym kierunku i formie studiów przypisuje się taką samą liczbę godzin i pkt. ECTS, przy czym należy je uruchamiać nie wcześniej niż:
 - a) na studiach I stopnia – na IV semestrze studiów licencjackich i V semestrze studiów inżynierskich,
 - b) na studiach II stopnia oraz jednolitych studiach magisterskich – na trzech ostatnich semestrach.
 11. Z zastrzeżeniem pkt 13 określony planem studiów wymiar zajęć dydaktycznych, liczbę pkt. ECTS oraz pozostałe wymagania dla zajęć, o których mowa w pkt. II.2., seminarium dyplomowego, przygotowania i złożenia pracy dyplomowej oraz przygotowania do egzaminu dyplomowego przedstawiono w poniższej tabeli.

Wymagania w zakresie wybranych rodzajów zorganizowanych zajęć dydaktycznych, w tym praktyk zawodowych oraz realizacji prac dyplomowych i przygotowania do egzaminu dyplomowego		
1. Zajęcia z dziedziny nauk humanistycznych lub nauk społecznych		
	studia I stopnia oraz jednolite studia magisterskie, co najmniej 5 pkt. ECTS i 75 godz., w tym: – co najmniej 1 pkt. ECTS i 15 godz. w zakresie ochrony własności intelektualnej lub bezpieczeństwa i higieny pracy, – co najmniej 2 pkt. ECTS i 30 godz. w zakresie podstaw przedsiębiorczości i uzyskiwania tzw. kompetencji miękkich (zaleca się realizację w ostatnim semestrze),	studia II stopnia, co najmniej 5 pkt. ECTS i 45 godz.,
2. Zajęcia z języków obcych		
	studia I stopnia oraz jednolite studia magisterskie: – co najmniej 5 pkt. ECTS i 120 godz., – realizacja od I semestru w formie lektoratu języka obcego,	studia II stopnia: – co najmniej 2 pkt. ECTS i 30 godz., – w formie lektoratu języka obcego lub – w formie wybranego przedmiotu realizowanego w języku obcym (języku angielskim), w planie studiów należy określić nazwę

		przedmiotu w języku polskim i w języku obcym (języku angielskim) oraz wskazać język realizacji zajęć (język angielski),
3. Zajęcia z wychowania fizycznego		
	studia I stopnia oraz jednolite studia magisterskie: – <u>realizuje się wyłącznie na studiach stacjonarnych</u> , – co najmniej 60 godz., pkt. ECTS nie przypisuje się, – realizacja od I semestru,	studia II stopnia: – <u>nie realizuje się</u> ,
4. Praktyki zawodowe		
	studia I stopnia oraz jednolite studia magisterskie: <u>profil ogólnoakademicki</u> – co najmniej 4 tygodnie i minimum 6 pkt. ECTS wliczone do semestru, – jeśli czas trwania praktyk zawodowych jest dłuższy od minimalnego, liczbę pkt. ECTS należy odpowiednio zwiększyć, <u>profil praktyczny</u> – co najmniej 6 miesięcy i minimum 32 pkt. ECTS wliczone do semestru, – możliwość organizacji praktyk przemienne z zajęciami dydaktycznymi (tzw. studia dualne), – zaleca się realizację pracy dyplomowej w zakładzie pracy organizującym praktykę zawodową, – jeśli czas trwania praktyk zawodowych jest dłuższy od minimalnego, liczbę pkt. ECTS należy odpowiednio zwiększyć,	studia II stopnia: <u>profil ogólnoakademicki</u> – <u>niewymagane</u> , <u>profil praktyczny</u> – co najmniej 3 miesiące i minimum 16 pkt. ECTS wliczone do semestru, – możliwość organizacji praktyk przemienne z zajęciami dydaktycznymi (tzw. studia dualne), – zaleca się realizację pracy dyplomowej w zakładzie pracy organizującym praktykę zawodową, – jeśli czas trwania praktyk zawodowych jest dłuższy od minimalnego, liczbę pkt. ECTS należy odpowiednio zwiększyć,
5. Seminarium dyplomowe		
	– <u>należy zaplanować o ile program studiów I stopnia przewiduje realizację pracy dyplomowej (pkt. 6a.),</u> – realizacja nie dłużej niż przez 3 ostatnie semestry studiów, – łączny wymiar od 30 do 90 godz., – łącznie co najmniej 2 pkt. ECTS, – warunkiem zaliczenia przedmiotu Seminarium dyplomowe na ostatnim semestrze studiów, na którym obowiązuje złożenie pracy dyplomowej jest jej złożenie w Archiwum Prac Dyplomowych, wpisanie recenzji przez recenzenta oraz zaliczenie przedmiotu Przygotowanie i złożenie pracy dyplomowej oraz przygotowanie do egzaminu dyplomowego	– <u>wymagane na studiach II stopnia oraz jednolitych studiach magisterskich:</u> – realizacja nie dłużej niż przez 3 ostatnie semestry studiów, – łączny wymiar od 30 do 90 godz., – łącznie co najmniej 2 pkt. ECTS, – warunkiem zaliczenia przedmiotu Seminarium dyplomowe na ostatnim semestrze studiów, na którym obowiązuje złożenie pracy dyplomowej jest jej złożenie w Archiwum Prac Dyplomowych, wpisanie recenzji przez recenzenta oraz zaliczenie przedmiotu Przygotowanie i złożenie pracy dyplomowej oraz przygotowanie do egzaminu dyplomowego
6a. Przygotowanie i złożenie pracy dyplomowej oraz przygotowanie do egzaminu dyplomowego		

	– należy zaplanować, o ile program studiów I stopnia przewiduje realizację pracy dyplomowej, – 10 pkt. ECTS wliczonych do ostatniego semestru studiów kończących się uzyskaniem tytułu zawodowego licencjata, – 15 pkt. ECTS wliczonych do ostatniego semestru studiów kończących się uzyskaniem tytułu zawodowego inżyniera,	– wymagana na studiach II stopnia oraz jednolitych studiach magisterskich, – 20 pkt. ECTS wliczonych do ostatniego semestru studiów,
6b.	Przygotowanie do egzaminu dyplomowego	
	5 pkt. ECTS – wyłącznie, jeśli na studiach I stopnia na danym kierunku, poziomie i profilu kształcenia nie zaplanowano realizacji pracy dyplomowej,	

12. W planie studiów niestacjonarnych wymiar godzinowy zajęć dydaktycznych, o których mowa w pkt. IV.11. stanowi co najmniej 60% wymiaru określonego w powyższej tabeli, za wyjątkiem zajęć z wychowania fizycznego, których nie realizuje się na studiach niestacjonarnych.
13. W programach studiów przygotowujących do wykonywania zawodów, o których mowa w art. 68 ust. 1. PSWiN uwzględnia się właściwe standardy kształcenia.
14. Liczba punktów ECTS, jaka może być uzyskana w ramach kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, nie może być większa niż:
 - a) 50% łącznej liczby pkt. ECTS w programie studiów, koniecznej do ukończenia studiów na danym poziomie – w przypadku studiów o profilu praktycznym,
 - b) 75% łącznej liczby pkt. ECTS w programie studiów, koniecznej do ukończenia studiów na danym poziomie – w przypadku studiów o profilu ogólnoakademickim.
15. Zajęcia prowadzone z wykorzystaniem technik kształcenia na odległość mogą być zaliczane do zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów, o których mowa w pkt. I.2.14 – jeśli realizowane są metodą synchronicznego udziału prowadzącego i studenta, tzn. prowadzone są w sposób zapewniający bezpośrednią interakcję między studentem, a prowadzącym w czasie rzeczywistym, umożliwiającą natychmiastowy przepływ informacji.
16. Zajęć realizowanych z wykorzystaniem technik kształcenia na odległość metodą asynchroniczną tj. niezapewniającą bezpośredniej interakcji między studentem, a prowadzącym w czasie rzeczywistym – nie zalicza się na poczet zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów, o których mowa w pkt. I.2.14. Metodę asynchroniczną można stosować jedynie pomocniczo, jako uzupełnienie / wzbogacenie zajęć realizowanych w sposób tradycyjny lub zajęć prowadzonych z wykorzystaniem technik kształcenia na odległość metodą synchroniczną.
17. Ponadto warunkiem prowadzenia zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, jest spełnienie łącznie następujących wymagań:
 - a) nauczyciele akademicy i inne osoby prowadzące zajęcia są przygotowani do ich realizacji z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, a realizacja zajęć jest na bieżąco kontrolowana / nadzorowana przez Prodziekana ds. kształcenia i spraw studenckich,

- b) dostęp do infrastruktury informatycznej i oprogramowania umożliwia synchroniczną i asynchroniczną interakcję między studentami a nauczycielami akademickimi i innymi osobami prowadzącymi zajęcia,
 - c) zapewnienie materiałów dydaktycznych opracowanych w formie elektronicznej,
 - d) studenci mają możliwość osobistych konsultacji z nauczycielami akademickimi i innymi osobami prowadzącymi zajęcia w siedzibie Uczelni,
 - e) weryfikacja osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się odbywa się przez bieżącą kontrolę postępów w nauce,
 - f) studenci odbyli szkolenia przygotowujące do udziału w tych zajęciach.
18. W przypadku zajęć kształtujących umiejętności praktyczne metody i techniki kształcenia na odległość mogą być wykorzystywane pomocniczo.

V. WYTYCZNE DLA STUDIÓW O PROFILU OGÓLNOAKADEMICKIM

1. Program studiów o profilu ogólnoakademickim obejmuje zajęcia związane z prowadzoną w uczelni działalnością naukową w dyscyplinie lub dyscyplinach, do których przyporządkowany jest kierunek studiów, w wymiarze większym niż 50% liczby pkt. ECTS koniecznej do ukończenia studiów na danym poziomie i uwzględnia udział studentów w zajęciach przygotowujących do prowadzenia działalności naukowej lub udział w tej działalności.
2. Udział wykładów w ogólnej liczbie godzin zajęć dydaktycznych w programie studiów o profilu ogólnoakademickim nie może być mniejszy niż 40%.
3. W ramach studiów o profilu ogólnoakademickim co najmniej 75% godzin zajęć prowadzonych jest przez nauczycieli akademickich zatrudnionych w uczelni jako podstawowym miejscu pracy.

VI. WYTYCZNE DLA STUDIÓW O PROFILU PRAKTYCZNYM

1. Program studiów o profilu praktycznym:
 - a) obejmuje zajęcia kształtujące umiejętności praktyczne w wymiarze większym niż 50% liczby pkt. ECTS koniecznej do ukończenia studiów na danym poziomie,
 - b) przewiduje praktyki zawodowe w wymiarze co najmniej:
 - 6 miesięcy – w przypadku studiów I stopnia oraz jednolitych magisterskich,
 - 3 miesiące – w przypadku studiów II stopnia.
2. Zajęcia kształtujące umiejętności praktyczne, przewidziane w programie studiów o profilu praktycznym, są prowadzone:
 - a) w warunkach właściwych dla danego zakresu działalności zawodowej,
 - b) w sposób umożliwiający wykonywanie czynności praktycznych przez studentów.
3. Udział wykładów w ogólnej liczbie godzin zajęć dydaktycznych w programie studiów o profilu praktycznym nie może być mniejszy niż 25%.
4. Studia o profilu praktycznym mogą być prowadzone jako studia dualne, których organizację określa umowa zawarta w formie pisemnej.
5. W ramach studiów o profilu praktycznym co najmniej 50% godzin zajęć prowadzonych jest przez nauczycieli akademickich zatrudnionych w uczelni jako podstawowym miejscu pracy.

VII. OGÓLNE ZASADY WNIOSKOWANIA O UTWORZENIE STUDIÓW NA OKREŚLONYM KIERUNKU, POZIOMIE I PROFILU, O UTWORZENIE SPECJALNOŚCI ORAZ O ICH ZNIESIENIE

1. Przystąpienie do prac nad opracowaniem programu studiów dla nowego kierunku studiów/poziomu/profilu wymaga akceptacji rektora na podstawie informacji wstępnej przedstawionej wg załącznika nr 5, którą wydział przedkłada najpóźniej do dnia:
 - a) 31 października, dla studiów planowanych do uruchomienia od kolejnego roku akademickiego, w przypadku studiów tworzonych w dyscyplinie wiodącej, w której uczelnia posiada kategorię naukową A+, A albo B+;
 - b) 31 maja dla studiów planowanych do uruchomienia od roku akademickiego następującego po kolejnym roku akademickim, w przypadku, gdy nie jest spełniony warunek dotyczący posiadania odpowiedniej kategorii naukowej, o którym mowa w lit. a.
2. Projektując studia na danym kierunku, poziomie i profilu przedstawia się propozycję ich zaklasyfikowania zgodnie z Międzynarodową Standardową Klasyfikacją Edukacji (ISCED).
3. Projektowany kierunek studiów należy przyporządkować do co najmniej 1 dyscypliny, uwzględniając zasadę określoną w pkt. II.5.
4. Utworzenie studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu wymaga pozwolenia ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, przy czym jeśli w dyscyplinie, o której mowa w pkt. VII.3. albo w dyscyplinie wiodącej uczelnia posiada kategorię naukową:
 - a) B – może uzyskać pozwolenie na utworzenie studiów na kierunku przyporządkowanym do tej dyscypliny oraz na określonym poziomie i profilu,
 - b) C albo nie posiada kategorii naukowej – może uzyskać pozwolenie na utworzenie studiów na kierunku przyporządkowanym do tej dyscypliny oraz na określonym poziomie i profilu praktycznym, z wyłączeniem pozwolenia na utworzenie studiów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela.
5. Pozwolenia nie wymaga utworzenie studiów na kierunku przyporządkowanym do dyscypliny, o której mowa w pkt. VII.3 albo dyscypliny wiodącej:
 - a) w której uczelnia posiada kategorię naukową A+, A albo B+,
 - b) zawierającej się we wskazanej przez PKA w trakcie oceny kompleksowej dziedzinie, w której jakość kształcenia jest szczególnie wysoka (z wyłączeniem studiów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela).
6. Koordynator Wydziałowy ds. programu Sylabus, bazując na projekcie programu studiów przekazanym przez Dziekana, wypełnia wszystkie elementy pliku migracyjnego programu studiów udostępnionego przez Biuro Organizacji Kształcenia.
7. Prodziekan ds. kształcenia i spraw studenckich przekazuje wypełniony plik migracyjny programu studiów do Biura Organizacji Kształcenia najpóźniej do dnia:
 - a) 15 listopada dla studiów planowanych do uruchomienia od kolejnego roku akademickiego, w przypadku studiów tworzonych w dyscyplinie wiodącej, w której uczelnia posiada kategorię naukową A+, A albo B+;
 - b) 15 czerwca dla studiów planowanych do uruchomienia od roku akademickiego następującego po kolejnym roku akademickim w przypadku, gdy nie jest spełniony warunek dotyczący posiadania odpowiedniej kategorii naukowej, o którym mowa w lit. a.
8. Po wprowadzeniu do systemu Sylabus programu studiów zawartego w pliku migracyjnym, wydziałowy koordynator ds. programu Sylabus weryfikuje poprawność przeniesienia danych oraz dokonuje niezbędnych korekt w planie/programie.

9. Prodziekan potwierdza poprawność przeniesienia danych do programu Sylabus co skutkuje zablokowaniem do edycji planu studiów i odblokowaniem kart przedmiotów przez Biuro do wypełniania ich przez koordynatorów przedmiotów.
10. Karty przedmiotów wypełniają koordynatorzy przedmiotów najpóźniej do dnia:
 - a) 24 lutego dla studiów planowanych do uruchomienia od kolejnego roku akademickiego, w przypadku studiów tworzonych w dyscyplinie wiodącej, w której uczelnia posiada kategorię naukową A+, A albo B+;
 - b) 1 listopada dla studiów planowanych do uruchomienia od kolejnego roku akademickiego, w przypadku, gdy nie jest spełniony warunek dotyczący posiadania odpowiedniej kategorii naukowej, o którym mowa w lit. a.
11. Wniosek o utworzenie studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu (załącznik nr 6a) – ma zastosowanie w sytuacji, o której mowa w pkt. VII.5 (tj. gdy nie jest wymagana pozwolenie ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki), natomiast wniosek o pozwolenie na utworzenie studiów (załącznik 6b) – ma zastosowanie w sytuacji, o której mowa w pkt. VII.4 (tj. gdy jest wymagane pozwolenie ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki). Właściwy wniosek wraz z kompletem wymaganych dokumentów składa się nie później niż 6 tygodni przed terminem posiedzenia Senatu, na którym ma zostać podjęta uchwała w przedmiocie ustalenia programu tych studiów.
12. Dziekan jest zobowiązany do udokumentowania spełnienia wszelkich wymogów do prowadzenia studiów na wnioskowanym kierunku, poziomie i profilu wynikających z przepisów o szkolnictwie wyższym i nauce, ZSK, zaleceń PKA oraz regulacji obowiązujących w PBS.
13. Wniosek o pozwolenie na utworzenie studiów powinien odpowiadać wymogom określonym w Rozdziale 4 rozporządzenia MNiSW z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów.
14. Studia na danym kierunku, poziomie i profilu tworzy rektor, przy czym wydanie stosownego zarządzenia jest poprzedzone opinią Senatu.
15. Program studiów ustala Senat po zaopiniowaniu przez samorząd studencki, przy czym podjęcie przez Senat uchwały w przedmiocie ustalenia programu studiów dla nowego kierunku / poziomu kształcenia powinno nastąpić:
 - a) co najmniej 8 miesięcy przed początkiem roku akademickiego, w którym planowane jest uruchomienie studiów – w przypadku studiów tworzonych odpowiednio zgodnie z pkt. VII.4,
 - b) co najmniej 5 miesięcy przed początkiem roku akademickiego, w którym planowane jest uruchomienie studiów – w przypadku studiów tworzonych odpowiednio zgodnie z pkt. VII.5 .
16. Wniosek o utworzenie nowej specjalności wraz z kompletem wymaganych dokumentów składa się nie później niż 4 tygodnie przed terminem posiedzenia Senatu, na którym ma zostać podjęta przedmiotowa uchwała.
17. Wniosek o likwidację (zniesienie) studiów na określonym kierunku, poziomie, profilu, formie kształcenia lub danej specjalności powinien zawierać nazwę kierunku, poziom, profil i formę studiów, nazwę likwidowanej specjalności, uzasadnienie merytoryczne oraz rok akademicki, od którego ma nastąpić likwidacja kształcenia.
18. Z wnioskami, o których mowa w pkt. VII.11, VII.16 oraz VII.17 po zaopiniowaniu przez samorząd studentów występuje dziekan za pośrednictwem właściwego prorektora, po

opatrzeniu wniosku znakiem sprawy nadanym przez wydział wnioskujący przy odpowiedniej klasie Jednolitego Rzeczonego Wykazu Akt.

19. Wniosek o pozwolenie na utworzenie studiów, wraz z dołączanymi do niego dokumentami (m. in. uchwałą Senatu, oświadczeniem oraz aktem rektora w sprawie utworzenia studiów), składa się w formie dokumentu elektronicznego sporządzonego w formacie PDF i opatrzonego podpisem zaufanym albo kwalifikowanym podpisem elektronicznym rektora, przez elektroniczną skrzynkę podawczą ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki. Wniosek jest przekazywany przez wydział.

VIII. DOSKONALENIE PROGRAMÓW STUDIÓW

1. Program studiów podlega systematycznej ocenie i doskonaleniu.
2. W programie studiów rada programowa uwzględnia wnioski z analizy zgodności efektów uczenia się z potrzebami rynku pracy, wnioski z analizy wyników monitoringu karier studentów i absolwentów studiów prowadzonego przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki oraz wnioski z raportów samooceny kierunków studiów w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia.
3. W programie studiów utworzonych na podstawie pozwolenia (uprawnienia) można dokonywać zmian łącznie do 30% ogólnej liczby efektów uczenia się określonych w programie aktualnym na dzień wydania tego pozwolenia (uprawnienia).
4. Zmiany w programach studiów są wprowadzane z początkiem nowego cyklu kształcenia.
5. W trakcie cyklu kształcenia mogą być wprowadzane wyłącznie zmiany:
 - a) w doborze treści kształcenia przekazywanych studentom w ramach zajęć, uwzględniających najnowsze osiągnięcia naukowe, artystyczne lub związane z działalnością zawodową,
 - b) konieczne do:
 - usunięcia nieprawidłowości stwierdzonych przez PKA,
 - dostosowania programu studiów do zmian w przepisach powszechnie obowiązujących.
6. Najpóźniej do dnia:
 - a) 15 listopada dziekan lub prodziekan ds. kształcenia i spraw studenckich przekazuje do Biura Organizacji Kształcenia zestawienie programów / planów, które będą modyfikowane od cyklu kształcenia rozpoczynającego się od kolejnego roku akademickiego;
 - b) 30 stycznia wydziałowy koordynator ds. programu Sylabus wprowadza zmiany w odblokowanych planach studiów, które będą obowiązywały od cyklu kształcenia (naboru) rozpoczynającego się od kolejnego roku akademickiego;
 - c) 29 kwietnia koordynatorzy przedmiotów uzupełniają / korygują wybrane sekcje w kartach przedmiotów (sylabusach) do planów studiów modyfikowanych od cyklu kształcenia (naboru) rozpoczynającego się od kolejnego roku akademickiego;
 - d) 31 sierpnia koordynatorzy przedmiotów mogą zaktualizować sekcje „treści programowe” oraz „literatura” w kartach przedmiotów.
7. Wnioski skutkujące zmianą w programie studiów przedkłada się do ustalenia przez Senat najpóźniej na czerwcowe posiedzenie.
8. Wniosek o modyfikację programu studiów (załącznik nr 8) wraz z kompletem wymaganych dokumentów składa się nie później niż 4 tygodnie przed terminem posiedzenia Senatu, na którym ma zostać podjęta przedmiotowa uchwała.

9. Programy studiów, w tym wszelkie zmiany wprowadzane w trakcie cyklu kształcenia są udostępniane w BIP na stronie podmiotowej uczelni, co najmniej na miesiąc przed rozpoczęciem semestru, którego dotyczą, nie później niż 14 dni od ich przyjęcia przez Senat.
10. W celu realizacji obowiązku, o którym mowa w pkt. VIII.8. wydział prowadzący studia postępuje zgodnie z zarządzeniem rektora w sprawie zasad udostępniania informacji publicznej.
11. Biuro Organizacji Kształcenia najpóźniej miesiąc przed początkiem cyklu kształcenia publikuje na stronie sylabusy.pbs.edu.pl plan studiów oraz karty przedmiotów, po akceptacji prodziekana ds. kształcenia i spraw studenckich.

IX. REGULACJE PRZEJŚCIOWE

(uchylony)

X. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. W przypadku uruchamiania studiów w języku obcym na istniejącym kierunku studiów (prowadzonym do tej pory jedynie w języku polskim) kształcenie realizuje się wg programu obowiązującego na studiach w języku polskim, przy czym wydział jest zobowiązany do opracowania tłumaczenia pełnej dokumentacji programu studiów.
2. Przy projektowaniu / modyfikacji programów studiów zaleca się uwzględnianie wymogów właściwych środowiskowych komisji akredytacyjnych.
3. Przy projektowaniu / modyfikacji programów studiów realizowanych / przewidzianych do realizacji w języku obcym zaleca się uwzględnianie wymagań akredytacji zagranicznych.
4. Zaleca się uwzględnianie w programie studiów modułów interdyscyplinarnych, w ramach których studenci różnych kierunków studiów realizują wspólny projekt / wspólnie pracują nad realizacją zadań problemowych.
5. Prace (czynności) rad programowych powoływanych do przygotowania/modyfikacji programów studiów należy odpowiednio dokumentować (protokoły, notatki).
6. Za kompletność dokumentacji programu studiów, w szczególności za rzetelne udokumentowanie możliwości pełnego osiągnięcia wszystkich efektów ujętych w opisie efektów uczenia się odpowiednio dla danego kierunku, poziomu, profilu oraz realizowanej specjalności odpowiada dziekan wydziału wraz z radą programową właściwego kierunku studiów.
7. Wnioski w sprawach o utworzenie kierunku studiów, poziomu kształcenia, powołanie specjalności, modyfikację programu studiów, w tym zmianę efektów uczenia się lub zatwierdzenie planu studiów są ewidencjonowane na wydziałach, przy czym dziekan występuje z wnioskiem po jego opatrzeniu właściwym wydziałowym znakiem sprawy zgodnym z Jednolitym Rzeczowym Wykazem Akt.
8. Upoważnia się rektora do okresowej kontroli stanu i zgodności dokumentacji kierunków studiów prowadzonej przez wydział z niniejszymi wytycznymi.
9. Dziekan ma prawo ogłosić konkurs na realizację przedmiotu prowadzonego przez wydział.
10. Wydział zarządzający kierunkiem studiów odpowiada za prawidłowe sporządzenie dokumentacji programowej, w szczególności za wszelkie zestawienia i przeliczenia będące integralną częścią programu, w tym planu studiów.

11. Każdorazowa zmiana liczby punktów ECTS w danym semestrze, po uchwaleniu programu studiów przez Senat, wymaga wprowadzenia zmiany w zarządzeniu rektora w sprawie wartości całkowitego długu punktowego ECTS. Z wnioskiem w tej sprawie do Prorektora ds. kształcenia i spraw studenckich występuje Prodziekan ds. kształcenia i spraw studenckich za pośrednictwem systemu EZD, określając wartości liczbowe punktów ECTS po zmianie.
12. Kierunki studiów, które prowadzi się oraz które mogą być prowadzone jako jednolite studia magisterskie określa § 8 rozporządzenia MNiSW z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów.

Spis załączników:	
Załącznik nr 1	Zakładane efekty uczenia się dla kierunku
Załącznik nr 2	Plan studiów wraz z informacją podstawową o programie studiów
Załącznik nr 3	Karta przedmiotu (sylabus)
Załącznik nr 4	Matryca efektów uczenia się
Załącznik nr 5	Informacja wstępna o planowanym utworzeniu nowego kierunku / poziomu studiów
Załącznik nr 6a	Wniosek o utworzenie studiów
Załącznik nr 6b	Wniosek o pozwolenie na utworzenie studiów
Załącznik nr 7	Wniosek o utworzenie specjalności
Załącznik nr 8	Wniosek o modyfikację programu studiów
Załącznik nr 9	Czas trwania, liczba semestrów oraz wymiar godzinowy poszczególnych kierunków studiów w PBŚ
Załącznik nr 10	Harmonogram modyfikacji i tworzenia studiów